

Slavenski dom

Ste. 219

V Ljubljani, v petek, 25. septembra 1936

Leto 1.

Boji 500 metrov pred Alcazarjem

Burgos 25. sept. o. Predstraže belih čet so zdaj v silovitih bojih prišle do predmestij v Toledu, kjer se vrše silovite borbe. Po zadnjih poročilih iz Toleda so beli samo še 500 m pred Alcazarjem, kjer se kadeti kljub bombardiranju, kljub benzinu in petroleju še zmeraj držijo. Včeraj so nad Alcazarjem letela nacionalistična letala in vrгла kadetom sporočila, naj ne odnehajo, ker pride pomoč v najkrajšem času.

Da bi preprečili napredovanje belih, so nacionalisti odprli zatvornice reke Alberche pri Talaveri, odkoder je speljan vodovod v Madrid, in kjer so velike elektrarne. Reka Alberche se zlije v Tago pod Toledom in teče po dolini, po kateri gre cesta iz Toleda v Madrid. Ker so nacionalisti Toledo že skoraj zavzeli, jih hočejo reči s tem ustaviti, da ne bi napadli Madrida. Iz rezervarija je teklo okrog 10 milijonov kub. metrov vode, tako da je vsa dolina poplavljen in je voda prizadelala ogromno škodo.

Ker je položaj glede Madrida skrajno nevaren, je rdeča vlada odločila, da morajo iti na fronto pod smrtno kazenjo vsi moški, ki do zdaj še niso stopili v rdečo milico. V Toledu so se vršili vsi noči siloviti boji okoli Alcazarja, ki mora polni vsak hip.

Kako je v Toledu

Toledo, 25. sept. AA. Reuter. Tudi sredi so se še bile hude bitke na ruševinah Alcazarja. Posebni Reuterjev dopisnik poroča brzogovorno:

Včeraj popoldne em prišel z avtomobilom v Toledo in sem se prebil do Alcazarja. Vprašali so me, če bi hotel videti dele trdnjave, ki so jih predvčeršnjim zavzeli miličniki. Sli smo in korakati smo morali skozi ruševine in ostanke zidov. Povsod leže deli zidovja, ki je ponekod bilo naravnost gigantsko močno. Nekatere stene so popolnoma porušene in ožgane. Povsod leže granate 155 mm, ki niso eksplodirale. Cela slika nudi prizor najstrašnejšega razdejavanja. Z nekega zida je začela regljati streljavnica in jaz in moji spremljevalci smo se morali hitro umakniti za neko steno. Vlegli smo se za vreče s peskom, odkoder so miličniki s strojnimi odgovarjali na streljanje. Ponudili so tudi meni, da naj oddam nekaj strelcev na fašiste, jaz pa sem to hvaležno odklonil.

Poročila iz Madrida

Madrid, 25. sept. AA. Agencija Fabra poroča: Operacije proti upornikom se normalno razvijajo. Vse gre po v naprej določenemu načrtu. Na sektorju Orapez—Talavera—Barages—Alberche je največja elektrarna v Španiji odprla vse svoje jeze in tako poplavlja vso pokrajino. Tako ji ebl umik kolone polkovnika Jague nemogoč. Po prvih vesteh, ki so prišle v Madrid, so bili uporniki silno presenečeni nad to poplavo in med njimi je zavlada nepopisna panika. Struga sicer suhe reke je

bila naenkrat zalita od vode in v strugi je voda potopila mnogo topov in vojnega materiala, ki ga niso mogli več odvoziti ali pa je čakalo na prevoz. Na ta način so uporniki izgubili ogromno materiala in mnogo njihovih vojakov je utonilo. Takšne operacije velikega razmaha se še nadaljujejo po načrtu vrhovnega poveljstva vladnih čet. Zato ni treba preveč podčrtavati pomen te prve zmage ob teh jezovih.

Madrid, 25. sept. AA. Havas. Včeraj popoldne je vojno ministrstvo izdalo naslednje poročilo:

V Asturiji se nadaljuje razvoj naše akcije. Posebno letalstvo opravlja svoj delo v vsem obsegu. Pričakuje se, da se bo Oviedo predal.

Na fronti pri Burgosu je neka kolona vladnih čet začela prodiranje v smeri proti Lomas Jacinto in zasedla važne položaje.

Na aragonski fronti je bilo samo nekaj manjših spopadov. Na sektorju pri Montori so uporniki s topovi močno obstreljevali postojanke vladnih čet, toda pri Espēju in Azuagi je vladno letalstvo uničilo dve bateriji.

Na osrednji fronti so vladne čete zavzele tri neprijateljeve postojanke pri Naval Peralu. Streljanje topništva je zlomilo nek uporniški eskadron. Na sektorju pri Talaveri in Santi Olaliji so vladne čete začele z odločno ofenzivo.

Vesti od 25. sept.

Dve uri se je razgovarjal z Mussolinijem včeraj popoldne nemški državni min. dr. Franke. Pri razgovorih je bil navzoč tudi italijanski zunanji minister Ciano.

Krvalo politično obračunavanje med nacionalisti in med komunisti je bilo včeraj v neki vasi blizu Varšave. Pri tem je padlo osem ljudi, ranjenih pa je 30.

Titulescovo stanje se izboljšuje, ker se mu kri polagoma zaradi treh transfuzij prenavlja. Tako poroča zadnji zdravniški komuniké.

Bivši cesarsko pesem so vprico zastopnikov avstrijske vlade in vojske včeraj javno igrali v Innsbrucku ob prihodu najstarejše sestre Otona Habsburškega.

Angleška ojačenja v zvezi z novo upravo v Palestini so dospela včeraj v Jeruzalem.

Radijsko mirovno konvencijo, ki prepoveduje hujšajoče oddaje po radiu in programe, ki bi žalili verska, narodna ali socialna čustva drugih narodov, je včeraj podpisalo v Ženevi 18 držav. Med temi državami ni Italije, ne Nemčije, pač pa Rusije. Zato si lahko mislimo, kakšen bo uspeh te konvencije.

Anglija je za nevtralnost, če bi prišlo do spopada med boljševiki in Nemčijo, kakor je pokazalo poskusno glasovanje med bralci dnevnika »Daily Express«, 34.000 bralcev se je izjavilo za nevtralnost, 8000 za pomoč Nemcem, 3000 za pomoč Rusom.

Dve milijardi francoskega zlata je včeraj popoldne spet odpeljal parnik »Berengana« v Ameriko.

Zračna zveza z Ameriko je zdaj mogoča, trdita letalca Richmann in Merrill, ki sta preletela z navadnim civilnim letalom Atlantsko morje v obeh smereh.

Ras Guksa je včeraj odpotoval s parnikom »Palestina« iz Brindivija v Asmaro. Ras Guksa je več tednov bil gost italijanske vlade.

Slaba žetev v Rusiji se obeta, kakor poročajo »Izvestija« službeno glasilo boljševiške vlade. Po nekaterih pokrajinah bo znašala komaj šest do deset odstotkov gospodarskega nagrta za letošnje leto. Katastrofalna je tudi letina na bombažnih nasadih v Uzbekistanu. Žetev bo znašala samo en procent.

Zadušnice za Pribečeviča so bile včeraj popoldne v Belgradu, udeležili so se jih Pribečevičevi politični somišljeniki, izmed slovenskih duševnih in političnih deidcev Pribečevičevega nacionalizma ni bilo opaziti nikogar.

Uredba o kmečkih dolgovih je bila včeraj končno veljavno sprejeta in bo danes uradno besedilo objavljeno.

Japonski pomorski manevri so se pričeli včeraj v okolici Hokaida, kamor je odpotoval tudi japonski cesar.

15 mrtvih pri Lourdesu je zahtevala železniška nesreča, katero je zakrivila v glavnem službujoča telefonistka na postaji v Lurdu.

Južna Amerika ne mara komunistov, tako kaže sporazum, ki so ga sklenile ta teden vlade južnoamerikanskih držav proti priseljevanju Rusov, Spancev in komunističnih agitatorjev vseh narodnih, ki kar silijo v Južno Ameriko. Včeraj so že v Buenos Airesu zavrnil 37 Rusov, ki so se hoteli izkrcati.

Zavarovanje francoskih umetnin, ki bodo razstavljene v Londonu na razstavi slikarjev iz 19 stoletja, je sklenila uprav razstave ter zavarovala slike z pol milijona funtov, to je 125 milijonov dinarjev.

Vojni spomini Lloyda Georga, ki obravnavajo angleško stališče v svetovni vojni, so dosegli zdaj svoj peti zvezek. Ta zvezček se bavi z veliko nemško ofenzivo, in s krizo svetovne vojne l. 1918.

Zrakoplov »Hindenburg« se je vrnil iz Amerike in odpotuje jutri na deveto potovanje čez Atlantski ocean.

Devizno nadzorstvo v Franciji bo proglasilo po zanesljivih poročilih francoska vlada v kratkem. Uvedla bo tudi nadzorstvo nad trgovino z zlatom, kar je v zvezi z begom francoskega zlata.

Ministrstvo za telesno vzgojo bodo reorganizirali v tem smislu, da bodo telesne vaje obvezne za učence vseh šol, od osnovnih do univerze.

Transport italijanskih delavcev za Abesinijo, 620 po številu se je včeraj odpeljal v Vzhodno Afriko.

Mussolini je sprejel mlade hitlerjevce, ki potujejo po Italiji in imel nagovor, v katerem jih je pozivjal k edinosti, ki naj družijo mladino med obema sorodnima državama.

Litvinov je zadovoljen z Ženevo, odnosno s potekom zasedanja Sveta ZN v Ženevi, saj se mu je posrečilo onemogočiti sporazum med evropskimi silami, ki naj bi se zbrale na novo lokarno konferenco.

Angleška vojaška delegacija v Rusiji, ki se je udeležila velikih boljševiških manevrov in katero vodi generalni major Wawell, je svoje bivanje podaljšala in ogleduje sovjetske vojne naprave po Ukrajini.

Upravitelja preprih, kakor se je izza vlade Edvarda VI., ki se je silovito bal prepriha imenoval poseben upravnik na angleškem dvoru, ga je upokojil sedanjí športnik vladar Edvard VIII. Odpravil je tudi njegovo službo, ki je bila v tem, da se je ta upravitelj prepiral, če v prostorih, kamor je hotel iti kralj ni prepriha.

Francoske čokoladne tovarne, ki predstavljajo važno gospodarsko panogo, so postale žrtve štrajka. Upajmo, da bodo francoski starši tega veseli.

Pet let brez zlatega funta je Anglija. 22. septembra je poteklo pet let, odkar so v Angliji odpravili zlato podlago. Izkušnje teh petih let so jih prepričale, da je tako boljše.

Nov trgovski sporazum z Italijo

Rim, 25. sept. c. Jutri bo v Rimu podpisan trgovski sporazum med našo državo in med Italijo. Sporazum predstavlja uspeh razgovorov, ki sta jih ves teden imeli naša in italijanska delegacija v Rimu v palači Chigi.

Glavne in najpomembnejše stvari v tem sporazumu, ki še ni prava trgovska pogodba so naslednje:

Sporazum je sklenjen za šest mesecev. Prvotno so mislili, da bi ga sklenili le na tri mesece, toda važnost normalnega trgovskega prometa med nami in med Italijo je toliko, da bi bilo tri mesece premalo, da se ta promet iz zastoja spravi v nov tek. Sporazum bo nogoče podaljšati do končne trgovske pogodbe, ki bo najbrž tudi kmalu sklenjena.

Sporazum določa kontingente za najvažnejše predmete, ki jih Jugoslavija izvažja v Italijo. Kontingenti se nanašajo na našo živino, kože, mesne izdelke in na les, zlasti na mehki les.

Kontingenti veljajo tudi za nekaj drugih naših proizvodov, ki jih pošiljamo v večji meri v Italijo. Sporazum obsega tudi ureditev plačilnega prometa med obema državama, iztirjevanje zaostalih dolgov, predpisuje kako se bodo likvidirale jugoslovanske klirinške terjatve v Italiji in vsebuje določila za ureditev rednega trgovskega prometa med nami in med Italijo.

V glavnem lahko smatramo, da je novi trgovski sporazum ugoden, zlasti kar se tiče naše živine in našega mehkega lesa, pri čemer je prizadeta Slovenija.

Pričakujemo tudi, da bo pri razdeljevanju kontingentov z naše strani dovolj upoštevana tudi Slovenija, ki je zaradi sankcijske politike do Italije v naši državi največ trpela. Novi sporazum se bo začel izvajati takoj, kar je tudi edino umestno, saj je zaradi zastoja trgovskega prometa med nami in med Italijo bilo vse naše trgovsko življenje nekako hromo.

Kitajska vlada je včeraj protestirala proti zasedbi kitajskega ozemlja po japonskih četah. Japonsko vojaško poveljstvo pa je opravičevalo ta svoj korak z odgovorom, da gre za obrambo v sil.

Včeraj popoldne so japonske bojne ladje izkrcale še nadaljnje čete, tako da je zdaj na Sanghajskem ozemlju 8500 japonskih vojakov. Japonske ladje prihajajo znova in znova in se bo število japonskih čet do nedelje potrojilo. Kitajski krogi so prepričani, da se hoče Japonska polastiti vsega ustja reke Jangtse in tako dobiti pod svoje nadzorstvo ves mednarodni promet s Sanghajem.

Ponoči so se japonski oddelki tudi praktično polastili oblasti v mednarodni koloniji.

Ti dogodki bodo gotovo pripeljali do spora v velikem obsegu, ki ne bo ostal brez posledice za mednarodni položaj na svetu. Iz brezobzirnega ravnanja Japoncev je razvidno, da so se trdno odločili izzvati vojno s Kitajsko.

italijanskih delegatov ni v Ženevi. To veliko število glasov za italijanske delegata moramo smatrati tako, da so države, ki so v sredo glasovale za »Abesinijo, hotele Italiji za ta udarec dati zadoščenje.

Kaj bo danes?

Ženeva, 25. sept. o. Diplomatske priprave so včeraj popoldne in zvečer napredovale tako daleč, da se bo glavna debata o vprašanjih, ki so na programu na zasedanju ZN, začela že danes dopoldne. Najprej bo govoril angleški zunanji minister Eden, za njim španski zunanji minister Del Vayo. Debata, o kateri še ni nobenih poročil, bo nadvse zanimiva, ker mislijo zastopniki južnoameriških držav protestirati proti Mexiki, ki daje španskim boljševikom orožje. Pripravljajo se tudi demonstracije desničarskih skupin proti španskemu zunanjemu ministru, ki po njihovem mnenju nima v Ženevi več mesta.

Obsodba ponarejevalca

Ljubljana, 25. septembra.

Ponarejevalec denarja Jakob Gabršek (glej poročilo na 3. strani) je bil obsojen na eno leto robije. Kazen je bila odmerjena tako nizko, ker je sodišče upoštevalo prejšnjo kazen. Razprava je bila mestoma zelo dramatična, posebno ko je Gabršek nastopil kot govornik.

Mednarodni kongres katoliškega tiska

Rim, 25. sept. Danes se je v navzočnosti mnogih kardinalov, diplomatskega zbora, akreditirane pri sv. stolici, in mnogih drugih uglednih osebnosti svečano začel mednarodni kongres katoliškega tiska. Kongres zbora je v vatikanskem mestu in se ga udeležujejo zastopniki 23 držav. Kongres je otvoril kardinal državni tajnik s svečanim govorom, ki ga je imel v več jezikih.

Neguieva zahvala

Ženeva, 25. sept. AA. Cesar Haile Selasi je poslal skupščini DN poslanico z zahvalo, da je »spoštovala pravice abesinskega naroda, ki je zdaj v najhujši stiski. Cesar izjavlja samo to, da mora v zvezi temu navesti neke pomisleke glede poročila g. Politisa, češ, da so v njem pasusi, ki niso v skladu z načelom nadaljnjega priznavanja Abesinije za neodvisno državo.

Nova uredba za trgovsko in obrtniško osebje

Belgrad, 25. septembra. m. Na podlagi člena 257. zakona o obrtnih je trgovinski minister v sporazumu z ministrom za socialno politiko in narodno zdravje izdal uredbu o ureditvi razmerja učencev in pomočnikov v trgovinah in obrtnih ter njihovih delavnicah. Nova uredba predvideva točno število zaposlenih učencev. V veljavo je uredba že stopila.

Novi poslanec v skupščini

Belgrad, 25. septembra. m. Na mesto pokojnega poslanca Bogdana Milinčiča, ki je sredi potovanja nek zagrižen njegov politični nasprotnik, bo prišel v Narodno skupščino poslanec Stojan Radenković iz vasi Trnavci v župskem okraju. Radenković je eden od najuglednejših in tudi najbogatejših ljudi v tem okraju in je znan tudi kot dobavitelj izvrstnega župskega vina. Radenković je pripadal bivši demokratski stranki.

Vesti iz Belgrada

Belgrad, 25. septembra. m. Predsednik Narodne skupščine Stevan Čirič je izdal odlok, s katerim se daje v najem bufet v palači nove Narodne skupščine po oферtalni licitaciji. Rok za ponudbo je do 10. oktobra. Pojasnila glede pogojev daje brezplačno tehnični odsek v Narodni skupščini.

Belgrad, 24. sept. AA. Madžarski potniški urad Egris v Budimpešti priredi veliko izletniško potovanje s posebnim vlakom v Belgrad. Vlak bo odpeljal iz Budimpešte 30. t. m. in se bo vrnil iz Belgrada 5. oktobra. Za ta izlet vlada v Budimpešti veliko zanimanje.

Belgrad, 24. sept. m. Trgovinska pogajanja med našo državo in Nizozemsko so bila včeraj zvečer zaključena. Nova trgovinska pogodba bo danes dopoldne podpisana v trgovinskem ministrstvu.

Sprememba v opernem programu

Petek, 25. septembra: Zaprtó.
Sobota, 26. septembra: »Matija Gubec«. Premier-ski abonma (ab. kupon št. 1).
Nedelja, 27. septembra: »Pod to goro zeleno...«
Opereta. Izven. Cene od 36 din navzdol.
Ponedeljek, 28. septembra: Zaprtó.

Otvoritvena predstava v operi bo v soboto, dne 26. t. m. z Risto Savinovo narodno opero »Matija Gubec«, s katero smo dobili Slovenci reprezentativno delo. Ta opera je najdognanejša Savinovo delo. Režijo vodi prof. Šest, glavno vlogo bo pel g. R. Primožič. Predstava bo za premierski abonma.

Tokio, 25. sept. Japonska vlada namerava zahtevati od Kitajske, naj ustanovi iz petih svetovnih kitajskih pokrajin posebno državo (etat tampon).

Novi zapletljaj v Šanghaju

Japonska hoče vojno s Kitajci

Sanghaj, 25. septembra. Ker je bil v Sanghaju umorjen japonski mornar, je admiral Kondo izkrcal v mestu bataljon pehote in zavzel glavne točke Hongkova, ki je del Sanghaja. Kitajci, ki so skušali ta okraj zapustiti, so bili aretirani. Admiral Kondo je pozval kitajске oblasti, da morajo prijeti krivce atentata v 12 urah. Malo za tem je izkrcal v okraju Chapej še en bataljon pehote. Obenem je razglasil obsedeno stanje na področju mednarodne koncesije.

Kitajska vlada odločno zavrača vsako odgovornost za ta dogodek in z vse, kar bi iz njega sledilo. Ker so se predstavniki evropskih držav zbal, da ne bi na mednarodnem ozemlju v Sanghaju prišlo do oboroženega spopada med Japonci in Kitajci, so mobilizirali vse sanghajске dobrovoljce, ki so izključno Evropejci. Ti so zasedli meje mednarodnega mesta v Sanghaju in zaprli vse meje proti kitajskemu delu mesta.

Važen mednarodni uspeh Jugoslavije

Dogodki na zboru ZN

Ženeva, 25. septembra AA. Sinoči se je skupščina DN sestala na plenarni seji, da izpolni predsedstvo z volitvami šestih podpredsednikov. Kakor je znano, so podpredsedniki obenem predsedniki posameznih odborov. Izvolitve šestih podpredsednikov skupščine DN da navzočim delegatom priložnost, da s svojim glasovanjem izkažejo simpatije tej ali oni državi, članici DN.

Pri glasovanju je oddalo svoj glas 52 držav. En glas so razveljavili. Glasovi so se razdelili takole:

Vodja francoske delegacije Delbos 49 glasov, vodja britanske delegacije Eden 47 glasov, vodja jugoslovanske delegacije predsednik vlade dr. Milan Stojadinović, 41 glasov, dr. Božidar Purić, poslanik v Parizu, 41 glasov, vodja kanadske delegacije Daldren 39 glasov, vodja sovjetske delegacije Litvinov 35 glasov in vodja italijanske delegacije 32 glasov. (Kakor je znano, se italijanska delegacija sej ne udeležuje.)

Tako pride po teh volitvah Jugoslavija po številu glasov na tretje mesto takoj za Francijo in Anglijo. Ta veliki uspeh Jugoslavije in njenega prvega delegata je vzbudil zelo veliko senzacijo v vseh mednarodnih krogih v Ženevi. Ti krogi nocoj poudarjajo, da zavzema Jugoslavija zdaj izreden položaj v svetu DN. Vsi ti krogi izrekajo priznanje modri mednarodni politiki jugoslovanske vlade, ki je dala velike dokaze o svoji volji na polju sodelovanja in mednarodne solidarnosti. Da je bila Italija izvoljena, je izzvalo veliko presenečenje, ker se je to zgodilo kljub temu, da

Ljubljanska drama:

„Za narodov blagor“

Ljubljana, 25. septembra.

Snoči se je vršila v domu naše Talije otvoritev dramske sezone. More se reči, da je bila ta otvoritev v nekem oziru svečana, saj smo pričeli sezono s slovenskim originalnim delom, ki ga že vrsto let nismo imeli prilike videti na odru. Pričakovati bi le bilo, da se bo ob taki priliki trlo slovenskih gledalcev. To se žal ni zgodilo. Resnično bi bilo na mestu, da bi se temu najzvestejšemu in zavednemu obiskovalcu drame dal večji prostor na razpolago, kakor pa je ovek kot za stojšče (zaradi tega je tudi nekaterim kino vabljevišji) ali da se jim ta prostor po ceni zniža. Saj bi bilo smešno, če bi bila blagajna odvisna od študentovskih par.

„Za narodov blagor“, komedija v 4. dejanjih ali bolj politična satira, je poleg „Hlapcev“ najzanimivejši Cankarjev dramatski delo, tako po učinkovitosti slogu kakor po miselnih ostrinah. Že po osebah in njihovih položajih si je mogoče ustvariti približno sliko: zastopane so tu vse plasti slovenskega naroda od plemenitega Gornika, ki naj bi predstavljal naše višje kroge, ki jih v resnici nismo nikoli imeli ali ki niso bili nikoli v ozkem stiku z našim ljudstvom, se niso brigali zanj in za njegove borbe, ne iz dobrote, ampak iz one visoke nebrzičnosti. Dalje so tu zastopniki našega meščanstva, ki je v političnih časih kar najbolj bujno slo v čevlje, to so naši Grozdi in njihove žene, pokrajinski oblastniki, ki imajo v zakupu ideje in ljudi, končno je tu gmotno nižji razred: odvisni ljudje, idealisti, slabo obveščeni človek, razred, čigar voditelj nazadnje postane žurnalista Ščuka. Otipljivo je, da je Cankar vzdol osebam imena, ki imajo

za ostra slovenska ušesa prizvok: Aleksej Gornik, Grozd, predvsem pa Ščuka, ki je resnično za to tu, da „vztrmija“ ljudi in razmere, ki bi sicer še bolj smrdelo.

Cankar razkriva in biča človeške slabosti v našem življenju, razkriva in zasmehuje vse človeško popačeno, nečisto, nepošteno in neplemenito. V politiki je vedno dovolj sebičnosti in pohlepnosti. V prvem dejanju se zgodi razkol zaradi čisto osebnih ozirov, zato je jasno, da Cankar tu ne misli na zgodovinsko resničnost. Dejanje naraste v napetosti do tolike višine, da ga je v resnici človek vesel. Le začetek je bil igran pretirano, gledalci so inteligentni in bi se začetek smel le fino nakazati. Drugo in tretje dejanje prikazuje kolebanje med dvema pravkoma, tehnika se nagiba zdaj na levo, zdaj na desno, kar je odvisno od bolj ali manj uspelega smeljanja in vabljenja pri Gorniku. Motiv se v dveh dejanjih nekoliko preveč razvleče. Četrto dejanje nakazuje nov svet, borbo nižjega sloja, nastop naroda samega, ki se bori proti frazam „za narodov blagor“. Po takih socialnih prevratih nam je ta v delu rahlo naznačena misel danes že bliže.

Igralci so po počitnicah nastopili in podali delo s svežimi močmi. Zrasli v svoje vloge so bili predvsem Cesar kot dr. Grozd, Skrbinšek kot dr. Gruđen, Debevec kot žurnalista, Gregorin kot Gornik. V ženskih vlogah sta se odlikovali Severjeva kot Helena in kot Matilda V. Juvanova. Delo je posrečeno zrezljivo in insceniral inž. arh. Bojan Stupica z nekaterimi režijskimi novostmi.

Zgodba kavarniških igralnih kart

Ljubljana, 25. septembra.

Ni še dolgo od tega, ko sta prišla v igralni prostor neke ljubljanske kavarne dva gospoda, ki sta tam stalna gosta in sta igrala karte. Ko sta vstajala in odšla, je pristopil tretji gospod, istotako znan gost, ki se je malo zadržal v prostoru ter nato odšel. Natakari je opazil, da sta igralca pustila igralne karte na mizi, da so pa potem izginile. Kam? Vedel je, da same od sebe niso odšle na izprehod, prav tako pa je tudi vedel, da je odšel zadnji iz sobe znani gospod, in da so bile pred njegovim odhodom karte še na mizi. Takoj je bil ubral za gospodom. Ta je grozečo nevarnost najbrž opazil in jo zavil v — drugo kavnarno. Pa so natakari tihi: natakari, ki je sledil gospodu iz prve kavarne, je takoj stopil v stik z natakari druge kavarne, v kateri se je ustavil omenjeni gospod.

Kmalu so bili vsi natakari v drugi kavarni opozorjeni, da utegne imeti gospod, ki je prišel, pri sebi igralne karte iz prve kavarne. Tedaj se je enemu izmed natakarijev zazdela sumljiva okolnost, da je gospod taktar, ko je prišel v kavnarno, stopil v prostor 00. Sedaj je stopil v ta prostor tudi natakari in malo preiskal po kotih. Pod pokrovom, ki ga je najti v vsakem takim prostoru, je natakari našel na lepe igralne karte, v katerih so potem spoznali tiste karte, ki so bile pred pol ure na mizi v prvi kavarni in ki so z gospodom vred izginile.

Prišlo je seveda do tihega škandala in gospod je storil vse, da bi se izkazalo, da je šlo za šalo. Saj se pa zanj ne spodobi, da bi se zares ukvarjal s takimi posli, saj je — državni nastavljenec na uglednem položaju.

Židovska molilnica v ljubljanskem hotelu

Ljubljana, 25. sept.

Zadnje dni se o nekaterih ljubljanskih hotelih širijo čudne vesti. Tako smo morali med drugim opaziti, da je v nekem hotelu zasedla vrsto tujskih sob jata psov, ki jo je prevlekel v Ljubljano na pasjo razstavo visok gospod iz tujine. Je to gotovo v Ljubljani prvi slučaj, da je hotelir odstopil sobe — cuckom.

Pred kakim tednom pa je prihajal iz prvega nadstropja nekake ljubljanske hotela nekak čuden šum: neprestano je nekaj v zboru mrmralo, vmes pa je solo-glas zaokrožil od časa do časa kak glasnejšo. Ljudje iz sosednjih hotelov so se spraševali kaj naj to pomeni. Kmalu se jim je začelo reševati uganka sama na sebi. V hotelu je bilo namreč opaziti tiste dni vse polno značilnih obrazov, ki so neprestano tekali iz prvega nadstropja na lift, potem v restavracijo, od

tam v kavnarno, na vrt, skratka: bilo jih je povsod dovolj. Od strani hotelskega osebja so bili deležni neverjetne časti in spoštovanja, ki pa se je nekoliko ohladilo, ko je gospoda čez tri dni začela odhajati in ko je osebje ostalo ob odhodu malo razočarano...

Bili so to ljubljanski židje. Imeli so baje neke praznike. Ker v Ljubljani nimajo svoje molilnice, so iskali primerne prostora, ki bi ga lahko za tri dni spremenili v molilnico. Vpraševali so tu in tam, a brez uspeha. Končno so se zatekli k dotičnemu hotelirju. Denarna ponudba je prodrla in hotelir je dovolil, da so njegovo dvorano spremenili v židovsko molilnico. Verski obredi in zborovanja so trajala v tej molilnici tri dni. Med tem je bilo kolikor toliko rešeno v Sloveniji in torej tudi v Ljubljani vprašanje slavlke delavstva in so se židje z mirnejšo in vselejšim smreč zopet razšli po naši beli Ljubljani.

Zaradi poskusa razbojništva pred sodiščem

Maribor, dne 24. sept.

Danes se je pred malim kazenskim senatom mariborskega okrožnega sodišča vršila razprava proti brezposelnemu delavcu Stefanu Binclu, doma iz Škofje vas pri Vojniku, katerega je državni pravdnik obtožil, da je hotel svojemu tovarišu, krošnjarju Mihaelu Majcenu s silo vzeti din 1400.

Obtožnica navja, da se je krošnjar Mihael Majcen iz Prebukovja v začetku julija seznanil z obtoženecem, ki nima stalnega bivališča in se za silo preživlja s prodajo zdravil za živino. Skupaj sta potovala iz Marenberga proti Mariboru in dospela 13. julija do Sv. Boštka na Pohorju. Predno sta se podala do hiše, sta na Binclovo prigrizanje legla v travo, da si malo odpocijeta. Majcen je ležal v travi na hrbtu tako, da je imel usta malo odprta. Bincl se je tiho priplazil do

njega in nenadoma vtil v usta neko jedko tekočino, rekoč — pij, to je žganje. Majcen je bliskovito skočil po koncu, parkrat zamahnil s svojo gorjato proti Binclu, nato pa zbežal v dolino ter dogodek pri orožniški postaji v Studencih prijavil. Majcen je imel pri sebi din 1400, kar je Bincl vedel, ker sta skupaj tržila. Obtožnica trdi, da je Bincl hotel Majcena z jedko tekočino omaniti in si nato prisvojiti njegov denar. Obtoženec zanika krivdo in pravi, da je Majcenu dal žganja, nakar ga je ta napadel, mu segel v hlačni žep ter odvezl din 500 nakar je zbežal. On da mu je sledil pa da ga je kmalu izgubil iz vida. Majcena je hotel prijaviti orožnikom, pa je bil sam prej aretiran. Priča Žumer izpoveduje, Bincl ni nikoli imel denarja in da ga je takoj zapil, če je kaj malega pri prodaji zdravil izkupil. S to izjavo je obtoženec zagovor izpodbil. Razprava ob času poročila še traja.

Kranjska gora mirnejša

Kranjska gora, 24. septembra.

Kranjskogorci sedaj lahko že računajo s tem, da je za letos tujski promet precej pri kraju. Še so nekateri posamezniki, katerim se je naše letovišče tako prikupilo in jim naš čisti goreški zrak tako zelo prija, da tudi sedaj, konec septembra, ko so že dolgi jesenski večeri, ne marajo zamenjati tega božjega miru z mestnim hrúštem in vsemi neveselostmi. Saj pa v tujstvo-prometnem oziru ničesar ne manjka, ne elektrike, ne čiste studenčnice, ne prekrasnih izprehodov, tako da je bil še vsak letoviškar pri nas povsem zadovoljen. Vsakdo rad prihaja zopet nazaj v naš planinski raj.

One živahnosti, kot je bila julija in avgusta, ko je glavna cesta včasih izgledala kot mravljišče, seveda ni več. Tudi razni jeziki, ki so žvrgoleli na promenadi, so izginili. Letos je bilo zlasti mnogo premožnih Banačank v njih zanimivi narodni noši, z gosto nabraniimi krili in ruto na glavi.

Komaj pa je poletne sezone konec, že se Kranjska gora pripravlja za sprejem zimskih sportnikov, ki tako radi prihajajo v naš slovenski Garmisch, kjer je teren za smuko kot ustvarjen. Laneka zima smučarjem sicer ni bila naklonjena, toda naši kmečki očanci z vso prepričevalnostjo trdijo, da si dve mili zimi ne bosta sledili. Zato pa pričakuje Kranjska gora v bodoči zimi obilen dotok ljubiteljev zdravega zimskega športa. Pogoj za bivanje v naši lepi pokrajini so najugodnejši.

Tujski promet pa donaja našim občanom tudi skoro edini zaslužek. Lesna trgovina, ki je včasih zaposlila vse moške moči, da, celo primanjkovalo jih je, ekoraj popolnoma počiva, drugega dela pa v našem kraju ni, razen če se vrši kako večje delo, regulacija cest ali potokov, kot n. pr. v Podkorenu, kjer ima nekaj ljudi domačinov prav sedaj nekaj zaslužka.

Jeseniška godba pri nadškofu dr. Jegliču

Jesenice, 24. septembra.

„Slovenski dom“ je poročal pretekli teden, da bo zasluzna godba Krekovega prosvetnega društva napravila izlet v Novo mesto, kar se je točno po načrtu in v splošno zadovoljstvo tudi izvršilo. Po vsej Sloveniji znani godbeniki pa niso hoteli zamuditi prilike, da ne bi spetoma pozdravili našega priljubljenega nadpastirja, nadškofa gospoda dr. Jegliča. Tako sta oba avtobusa pri postaji Stična zavrila na levo ter se ustavila pred močnim poslopjem cistercijskega samostana. Godba je priredila gospodu nadškofu podoknico. G. škof je bil kmalu med godbeniki, katerim se je iskreno zahvaljeval za pozornost ter vidno zadovoljen poslušal ubrane akorde jeseniške Krekove godbe.

Godbeniki so si nato ogledali stiški samostan in cerkev. Že v mraku so dospeli v dolenski prestolnico, v nedeljo pa so po sv. maši v kapeli božjega groba na Grmu, katero je daroval jeseniški župnik g. svetnik Kastelic, na glavnem novomeškem trgu priredili promenadni koncert.

Popoldne pa so se odpeljali v vinograde Trške gore. Marsikateri Jeseničan je ta dan prvičkrat v življenju videl z grozdi obloženo vinsko trlo.

Izlet je izborni uspel in godbeniki so soglasno sklenili, da prihodnje leto zopet pridejo v novo-meško okolico.

Vode primanjkuje

Jesenice, 24. septembra.

Sedanjega krasnega jesenskega vremena je marsikdo vesel, predvsem vinogradniki in poljedelci. Nikakor pa ne gorenski žagjarji in mlinarji. Še manj pa industrijska podjetja, katerim zelo primanjkuje vode za pogon turbin. Že več kot dve

Celjske novice

Celje, 24. sept.

Konferenca za regulacijo Savinje se je vršila danes popoldne v posvetovalnici na mestnem poglavarstvu. Razpravljalo se je o nadaljevanju regulacijskih del na Savinji in o najetju večjega posojila za regulacijo, da bi se mogla dela nadaljevati v hitrejšem tempu. Letos bo dovršena regulacija Savinje v drugi etapi. Pri nadaljevanju regulacijskih del je v velikem obsegu udeležena tudi želez, uprava, ki je v ta namen že sklenila, da bo stavila v proračun 11 milijonov dinarjev. Konferenci je predsedoval podban g. dr. Majcen, udeležili so se pa zastopniki kr. banske uprave, železniške direkcije, celjske mestne občine, okrajnega načelstva v Celju in interesi iz Laškega.

Velik vlom v Smarjeti. V sredo je bilo od pol 11. do 12. ure vmlajeno v stanovanje mizar-skega mojstra Franca Saleja v Smarjeti. V stanovanje je bilo vmlajeno, ko je šla Salejeva žena nekaj v trgovino kupovat. Salej stanuje v Smarjeti za gozdom v vili narodnega poslanca dr. Novčana. Vlomilec so morale biti razmere dobro znane. Prišel je v stanovanje skozi vrata, katera je odprl s ključem. Ko je odpravil delo, je odšel

neznankam v smeri proti gozdu. Odsesel je bogat plen: 2 moški obleki, popolnoma novo moško suknjo, nizke rjave čevlje, kratek športni jopič, novo aktovko, nekaj moškega in ženskega perila, ženi svileni obleko, žensko ročno torbico, v kateri je bilo nekaj denarja, mizar-skemu pomočniku Janžekoviču, ki je pri Saleju na stanovanju, je pa vlomilec odnesel obleko. Skupna škoda znaša nad 4000 din.

Delavci v vrtnu Savinje. Pri regulaciji Savinje v Tremerju delajo čez Savinjo zadnje dni provizoričen most. Ko je v sredo vozil čez Savinjo za ta zaslini most 19 letni delavec Umek Ladislav z Ostrožnega v čolnu kole, mu je en kol padel iz čolna v vodo. Umek je skočil za kolom v vodo, pri tem ga je pa zagrabil vodni vrtnec in se je Umek začel polapljati. Videč svojega tovariša v smrtni nevarnosti, so priskočili drugi delavci Umeku na pomoč in ga potegnili iz vode. Z rešilnim avtomobilom so nato Umeka spravili v celjsko bolnišnico.

Pes je ugriznil v torek v levo nogo 11 letno hčerko kurjača Rojnik Miro iz St. Ruperta pri Braslovčah.

Ravnatelj lisanskega rudnika Slovenec Bogomil Vrtačnik

Žrtev pokvarjenih klobas

Ivanica, 25. septembra. m. Včeraj ponoči se je pripetila v Ivanici težka nesreča, ki je zahtevala človeško življenje. S pokvarjenimi klobasami se je zastrupil ravnatelj lisanskega rudnika Bogomil Vrtačnik, medtem ko se njegova žena Silva bori v ivaniški bolnišnici s smrtjo. Pokojni Vrtačnik je doma iz Senožec pri Postojni. Po vojni je prišel v Jugoslavijo in se naselil v Ljubljani. Po končanih študijah je dobil zaposlitev v lisanskem rudniku, kjer je vsled svoje podjetnosti postal letos februarja meseca ravnatelj. Še kot študent se je seznanil z gđ. Silvo Rozmanovo iz Ljubljane, s katero se je letos 20. avgusta poročil v Krajevju.

Pokojni Vrtačnik je pred tragičnim večerom kot ponavadi še pregledal vse delavnice, nakar se je podal na stanovanje. Ker ga drugi dan dopoldne ni bilo v podjetje, se je nekaj delavcev podalo na njegovo stanovanje. Ker pa je bilo zaprto in se ni na klicanje nihče odzval, so vdrli skozi okno. Svojega ravnatelja so našli mrtvega na postelji, njegova žena pa je bila v nezavesti. Poliklinali so takoj zdravnika, ki je ugotovil, da je Vrtačnik umrl zaradi zastrupljenja. Tudi gospa Silva je potem, ko je prišla k zavesti, povedala, da sta se zastrupila s pokvarjenimi klobasami in papriko.

Zaostali občinski davki se morejo plačati z žitom

Belgrad, 25. septembra. Finančni minister je odredil na podlagi odredb zakona o ureditvi vrhovne državne uprave in zakona o organizaciji finančne uprave, da morejo občinske uprave sprejeti sklep, da se zaostali občinski davki do konca leta 1935 lahko plačujejo z žitom. Žito mora odgovarjati pogojem, ki jih stavlja borza. Cene žita pa bo določevala banska uprava v sporazumu z občinami, upoštevajoč krajevne razmere in vse druge okolnosti, ki utegnejo vplivati na ceno žita. Prav tako bodo banke uprave določevale kraje, kjer naj se zbira tako žito, določevale bodo čas, v katerem se bo žito sprejemalo in določevale način prodajanja takega žita. Dolžnik pa nima pravice na povračilo stroškov dovoza tega žita. Občinske komisije, ki bodo sprejemale žito, nimajo nikake pravice do posebnih dnevnic ali pa drugih nagrad.

Odlok o prejemu žita mora vsebovati na račun zaostalega davka poleg ostalih podatkov:

1. Skupni znesek neplačanega davka za vsako proračunsko leto posebej.
2. Cena, po kateri se odkupuje žito za plačanje zaostalega davka.
3. Cena, ki velja takrat za žito v tistem kraju ta čas in borzni tečaj.
4. Na katerem kraju in kakšno žito se mora zbrati in pustiti do prodaje.
5. Način, kdaj in komu se tako nabrano žito ima prodati.

20 letnica srbskih prostovoljcev

Belgrad, 25. septembra. Za 20 letnico junaških borb prve srbske prostovoljske divizije v septembru in oktobru 1916 na Dobruđi v sestavi romunske in ruske vojske, priredi glavni odbor zveze vojnih prostovoljcev romarsko potovanje svojih članov in bivših udeležencev v teh bojih v Dobruđo, da se poklonijo spominu padlih jugoslovanskih in češkoslovanskih prostovoljcev pri spominski kapelici v Medžidži. Tega potovanja se udeležijo tudi uradna odposlanstva naše in češkoslovske vojske in zastopniki češkoslovanskih legionarjev.

Češkoslovska delegacija je prispela včeraj. V njej so brigadni general František Vjest, poveljnik prve divizije in garnizije v Prahi, in zastopniki čeških legionarjev.

Jugoslovansko delegacijo tvorijo intendantni brigadni general in bivši poveljnik bataljona v Dobruđi Danilo Nenadović, pehotni polkovnik Stanović, pehotni podpolkovnik Dobrijević in dr.

Delegacije potujejo v Bukarešto čez Temišvar. V Bukarešti bodo položile vence na grob neznanega junaka. Nato bodo sprejele pri predsedniku vlade in ministru vojske.

Pri spominski kapelici v Medžidži bo svečana služba božja in polaganje vencev. Sodeloval bo tudi oddelek romunske vojske, ki bo izkazal delegatom vojaške časti.

Tatvina na Sokolskem igrišču

Ljubljana, 25. sept.

Milanu Gabrščku je 19. t. m. izginila iz žepa suknje denarnica, žepna ura in zlata verižica. Vse to je imel v suknji, ki jo je odložil na Sokolskem telovadišču v Tivoliju. Opazili so tedaj nekega fanta, ki se je malo sumljivo gibal na telovadišču, a ker so ga smatrali za telovadca, mu tedaj niso posvečali posebne pozornosti. Predvčeršnjim pa je stražnik zalotil v zastavljalnici nekega fanta, o katerem se je naknadno ugotovilo, da je to tisti, ki je bil ob času tatvine na Sokolskem igrišču. Fant je ravno hotel dati v zastavljalnico uro in verižico. Seveda mu je prekrizal račune stražnik, ki ga je odvedel na policijo. Našli so pri njem še uro, verižico in denarnico, kar vse so izročili lastniku. Le denar je fant, ki je brezposelen monter, že zapravil. Izročili so ga sodišču.

leti ni bila Sava, kakor tudi Radovna, na tako nizkem stanju. Vintgarski vodopad je čisto izginil in savska struga v gornjem toku komaj še zasluži ime reka.

Vremenski preroki, kakršnih je zlasti po Gorenjskem mnogo, trdijo, da še dolgo ne bo dežja.

Čigavo je perilo?

Ljubljana, 25. sept.

2. t. m. je Rešek Franc, ki je kosil, našel na svojem travniku na nahrbtniku, v katerem je bila cela zaloga perila. Med drugim je bilo v nahrbtniku 6 prevleč za zglavnike, 4 rjuhe, dva namizna prta, 5 manjših prtov, 2 prevleke za odeje, itd. Ker je Rešek takoj sumil, da je blago ukradeno, je prijavil slučaj policiji, kjer je oddal tudi nahrbtnik. Doselej pa se lastnik še ni javil. Zato poziva policija lastnika, naj se javi na sobi št. 24.

Zaradi biča sta se oklala do nezvesti

Čakovec, 24. sept.

V Miholcu je bil pred kratkim sejem. Kakor povsod ob taki priliki, tako je tudi tu bilo prav živahno, posebno pa še potem, ko so se sejmčarji zadovoljni ali nezadovoljni s kupčijo vsedli h kozarcu vina. Ta kozarec pa je bil tu precej velik, kakor kaže žalostni dogodek, kakršnih se pri nas gotovo ni veliko pripetilo. Ko so pod nekim šotorom sejmčarji na mrtvo pili, je nekdo od njih opazil nenkrat na tleh pod mizo bič. Moral je biti od sile dragocen, da se ga je zljubilo nenkrat vsem in da je zaradi njega nastal krvav pretep. Vsa od njih je trdil, da je bič njegov. Konec je napravil šele nož, ki ga je Miško, tudi že oklan, porinil Florjanu v hrbet. Oba sta se vsled ran onesvetila in so jih morali takoj prepeljati v Čakovec v bolnišnico. Morda je velika sreča za oboja, da je bolnišnica precej blizu.

Denar ali smrt

Maribor, 24. sept.

Orožniki v Mežici so aretirali nasilnega 25-letnega brezposelnega čevljarskega pomočnika Antona Jeršca iz Otoka v občini Bočna. Imenovan je v družbi nekega Ivana Bezovška prišel k posestniku Jožetu Stiglicu pri Sv. Florjanu in od njega zahteval denar. Ker mu posetni denarja ni hotel dati, je potegnil revolver in nanj oddal dva strela, ki pa k sreči nista zadela. Po dejanju sta oba roparska napadalec pobeignila. Orožništvo ju je takoj začelo zasledovati in enega aretiralo ter ga oddalo sodišču, kjer bo za svoje nasilje dobil primerno plačilo.

Poizkus samomora v zaporu

Ptuj, 25. septembra.

V sredo 23. t. m. je mariborska odgonska postaja odpravila po svojem spremljevalcu dve mlajši ženski v svoje domovinske občine v Medjimurju. Med potjo pa sta hoteli izgnanki, 27 letna Marija Miko in Petrijancev pri Varadždinu in 19 letna Irma M. iz Čakovca, pobeigniti. Ker se jima pa to ni posrečilo, sta postali predržni in sta začeli zmerjati spremljevalca z raznimi posvkami. V kupeju je nastalo precej hrupa, ker so se ostali potniki vmešavali v uradno poslovanje spremljevalca, tako da je službujoči organ bil primoran potovanje v Ormož v Ptuju prekiniti in obvede ženski izročiti na kolodvoru nahajajočemu se orožniku. Orožnik je nato obvede dekleti oddal v policijske zapore. Preden pa so jih na stražnici zaslišali, si je Marija Miko z žepnim ogledalom, katerega je razbila, povzročila globoke rane na levi roki z namenom, da si vzame življenje. To nakano pa so še pravočasno opazili in poklicali mestnega fizika, ki je ranjeniki sešil rane in jo obvezal.

Ker sta obe izgnanki hudo žalili uradnega organa, so ju izročili okrajnemu sodišču v Ptuj.

*

Vpisovanje v trgovsko strokovno nadaljevalno šolo v Ptuj se bo vršilo v nedeljo 27. t. m. ob 10. uri v zbornici državne meščanske šole v Ptuj (Miladiča).

Kamnik

Zagoneten tat sestavnih delov koles. V zadnjem času so bila najdena tri kolesa na njivah Podgorškega in Zapriškega območja. Tat je kolesom odvzel gumo in pobral druge sestavne dele, na polju pa je obležalo samo ogrodje koles. Tukajšnji orožniki se zelo trudijo, da bi izsledili tatar, pa je dosedaj ostalo vse zasledovanje brezuspešno. Napredna je tudi vsa javnost, če opazi kakšnega sumljivega možakarja, ki bi ponujal in prodajal sestavne dele koles, da to takoj javi tukajšnji orožniški postaji.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, petek 25. septembra: Kleofa.

Jutri, sobota 26. septembra: Ciprijan.

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41, mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4, in mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Hospitatije na ženski obrtni šoli v Ljubljani (oddelke za krojenje in šivanje perila) se vpisujejo vsak dan ob pol 11 in ob 16. v poslopju tehnične srednje šole v pritličju soba št. 20. Pouk se bo pričel dne 1. oktobra.

Nova koncertna sezona 1936/37 se začne v prenovljenem filharmoničnem poslopju. Prvi koncert v novi mali dvorani bo v petek, dne 2. oktobra ob 20, v veliki dvorani, ki je popolnoma prenovljena, pa bo prvi koncert v ponedeljek, dne 5. oktobra ob 20. Koncert v mali dvorani je predvsem komornega značaja in obsega izključno le skladbe slovenskih avtorjev, v veliki dvorani pa se bo izvajal prvis Lisztov oratorij Kristus, katerega izvajala pod vodstvom ravnatelja Polića pevski zbor Glasbene Matice in ljubljanska Filharmonija. Predprodaja vstopnic bo od torka dalje v knjigarni Glasbene Matice.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani

RAMA

Začetek ob 20. uri

Petek, 25. septembra: Zaprtlo.

Sobota, 26. septembra: »Za narodov blago«. Red A

OPERA

Začetek ob 20. uri

Sobota, 26. septembra: »Matija Gubec«. Premierski abonma.

Nedelja, 27. septembra: »Pod to goro zeleno...« Opereta. Izven. Cene od 36 Din navzdol.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Petek, 25. septembra: 12.00 Slovenski bliseri (plošča) — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Skladbe Edvarda Griega (plošča) — 14.00 Vreme, borza — 14.00 Zvoki za oddijo (igra Radio-orkestra) — 15.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 15.30 Nac. ura: Ivar — 15.50 Venčki slagerjevi (Luka Smoljak), Belgrad — 16.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 16.30 Zvezka ura: Odnos staršev do šole (zvezka, Zvezka ura) — 16.30 Operetni napetosti — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.30 Angleške plošče — Konec ob 22. uri.

Drugi programi

Petek, 25. septembra: Belgrad I: 19.50 Koncert ge. Jelene Rajhcl-Pašić (celo in gde, Elizabete voj. Malzen (klavir) — 22.00 Simfonični koncert. — Belgrad II: 20.00 Zgodovina jugoslovanskega tiskarstva (Svetislav Sumariv) — 23.15 Balkanska glasbena fotoklora. — Zagreb: 20.00 Koncert pevkega društva »Sloboda« — 20.30 Klavirske kompozicije — 31.00 Božidar in Zora Vihar poljske duete — 21.30 Havaška gitara. — Dunaj: 19.30 Koncert radio-orkestra — 20.40 Skladbe sodobnih kompozitorjev — 22.10 Sramel. — Praga: 19.15 Češke pesni (koncerti zbora) — 20.45 Janáčkova opera. — Brno: 20.40 Koncert Fiedikovih skladb (orkester in solisti). — Bratislava: 19.45 Mandolinski koncert. — Varšava 20.00 Simfonični koncert — 21.00 Simfonični koncert — 22.15 Orkestralna glasba — 23.00 Plesna glasba. — Budimpešta: 19.30 Slovenske pesmi in muzika — 31.00 Koncert radio-orkestra — 22.05 Godalni kvartet — 23.00 Jazz orkester. — Rim: 20.40 Konvatti: »Nočni tango«, opereta. — Milano: 20.40 Violinski koncert — 22.00 Lohka glasba —

Vloge pri slovenskih hranilnicah narasle v aprilu za 290.480 Din

Po podatkih Zveze jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani so narasle vloge v mesecu avgustu pri 29 slovenskih samoupravnih hranilnicah od din 1.046.888.325 na din 1.46.878.480. Vloge v tekočem računu so se povečale v avgustu za din 8.613.050, število vlagateljev v tekočem računu pa je naraslo za 23 na 7.059. Od Novega leta do konca avgusta je naraslo število tekočih računov za 245. V primeri s stanjem vlog avgusta 1935 so narasle vloge v tekočem računu za 17 in pol milijonov dinarjev.

Postopno zboljšanje se opaža tudi v tem, da je v avgustu naraslo skupno stanje vlog pri 9 hranilnicah (od 29), dočim je naraslo v juliju t. l. pri 7 hranilnicah.

Zanimanje za oblig. posojilo

Ljubljana, 25. septembra. Včeraj smo poročali, da sta sklep mestne občine o najetju posojila pri Drž. hipotekarni banki in o razpisu obligacijskega posojila za 20 milijonov dinarjev odobrili tudi obe pristojni ministri v sicer finančno in notranje ministri.

Naknadno izvezo, da bo vpisovanje obligacijskega posojila trajalo od 10. oktobra do 10. novembra t. l. Razpis, ki bo v kratkem izšel, bo obsegal vse tozadevne določbe in bo vpisovanje možno po vsej Sloveniji. Za posojilo vlada veliko zanimanje in je samo v Ljubljani zabeleženo že lepo število milijonov.

Zeparji na delu

Sv. Ana v Slov. gor., 24. sept. V nedeljo, dne 20. m., ko je bilo letošnje zadnje žegnanje v romarski cerkvi Sv. Trojice v Slov. goricah in ko je prišla iz vseh Slovenskih goric ogromna množica ljudstva, so neznani zeparji imeli posebno srečo in mnogim ukradli po ves denar. Skupaj je bilo ukradenega iz žepov do 6000 Din. Tatvine so se vršile predvsem v cerkvi med velikim navalom, ki ga je izkoriščalo v svoje tatinske namene kakih 10 neznanih moških.

Šmrtni padec s podstrešja

Sv. Ana v Slov. goricah, 24. sept. Pretekli tork, dne 15. t. m. zvečer se je po dal 21letni fant, pos. sin Ivan Janšovec v Kosovi, župnija Apače, na hlev, da nameče iz podstrešja nekaj sene. Pri metanju sene se mu je nenadoma spodrsnilo in padel je na trda tla iz precejšnje višine. Janšovec je obelzel nezavesten s hudimi notranjimi poškodbami. Domači so ga takoj spravili v hišo in mu nudili prvo pomoč, drugi dan pa so ga prepeljali v bolnišnico v Mursko Soboto, kjer so takoj ugotovili, da ni več pomoči. Janšovec je po hudem trpljenju dne 21. septembra zjutraj v bolnišnici umrl. Ta usodna nesreča je pobrala pridnega fanta v najlepši dobi življenja — v 21. letu.

Ljubitelj kavarniških leposlovnih revij

Ljubljana, 25. septembra.

V kakšnem mizernem stanju živi danes velik del uradništva, nam nazorno kaže mučen prizor, ki se je v soboto zvečer odigral v neki ljubljanski kavarni blizu tromostja. Da je moral marsikateri uradnik, ki je bil včasih »veliki gospod«, svoje izdatke v skladu s prejemki skrajšati na minimum in se odpovedati tudi tej ali oni kulturni dobrini, katere si je včasih vsaj v skromni meri lahko privoščil, najbolj bridko občutijo razna založništva, knjigarne in izdajatelji strokovnih, znanstvenih in predvsem leposlovnih revij. V vrsto tistih uradnikov, ki bi radi ostali z vsemi področji naše kulturne rasti v stiku, tako predvsem z našo literaturo, pa jim gnotna erediteta tega ne dopušča, moramo prišteti tudi gospoda, ki je v tej dramatično napeti kavarniški sceni igral glavno vlogo.

Slutil je nevihto...

Stalen gost te kavarne ni bil. Takole enkrat na mesec je prišel in si dal prinesiti vse ilustracije in revije, ki jih ima ta kavarna na razpolago. In je potem ure in ure slonel nad njimi in z vidnim zanimanjem prelistal vse. Po njegovem odhodu pa je kavarar baje že nekajkrat opazil, da mu je zmanjkalo ta ali ona leposlovna revija: »Dom in svet« ali »Sodobnost« ali pa »Ljubljanski Zvon«. Tudi v soboto popoldne je je zakopal za velik kup ilustracij in revij ter si jih ogledoval s takšnim zanimanjem, da ga je bilo veselje gledati. Ko pa je plačalni natakav revije in ilustracije počasi spet odnašal, je na svoje presenečenje opazil, da so vse tri mape, v katerih so bile najnovejše revije »Dom in svet«, »Sodobnost« in »Ljubljanski Zvon« — prazne. Nobenega dvoma ni bilo: revij ni mogel nihče drug vzeti kot neznan gost. Obvestil je o tem kavararja in nato sta začela oba neznanca naskrivaj opazovati. Sum, da ima vprav ta gost revije na vesti, jima je podkrepilo dejstvo, da je ležal pred njim na stolu zavitek približno tolikšnega obsega, kot ga imajo omenjeni trije leposlovni mesečniki. In še nekaj se jima je zdelo močno sumljivo: gost je prišel v kavarno že ob 4 popoldne, ko pa je bila ura 8 zvečer, še vedno ni

kazal volje, da bi odšel. Gotovo je slutil nevihto, ki se je zbirala nad njegovo ubogo glavo, pa ni vedel izhoda iz mučnega položaja in tako je vztrajal v kavarni debelih pet ur. Kavarar je bil seveda prav tako v delikaten položaju kot gost sam. Kar takole obdolžiti gosta kraje in napraviti pri njem preiskavo, ni kazalo, ker pomota nazadnje vendarle ni bila izključena in se je bal škandala. Za vsak slučaj pa je o tem obvestil bližnjega stražnika, ki si je gost ogledal ekoci steklena vrata, da bi ga spoznal, kadar zapusti kavarno.

Trik plačilnega natakarja

Iznajdljivemu plačilnemu natakarju pa se je slednjič zdelo čakanja dovolj in poslužil se je trika: ko je šel mimo gostove mize, se je »slučajno« zadel ob stol, na katerem je ležal corpus delicti, in ga prevrnil. Zavitek je padel na tla, gost se je bliskovito sklonil, da bi ga pobral, toda plačilni natakav je bil hitrejši. Zgrabil je zavitek, ga tudi »slučajno« odvil in tedaj se je izkazalo, da je bilo njegovo sumničanje utemeljeno. V časopisnem papirju so bili zaviti vsi trije pogrešani leposlovni mesečniki »Dom in svet«, »Sodobnost« in »Ljubljanski Zvon«... Škandal je bil neizogiben.

»Tako, zdaj pa že vemo, kdo nam revije kradel« je neizprosno pribil kavarar in drugi gostje, ki so medtem postali pozorni, so se začeli zbirati okoli nesrečnika, ki je duševno ves skrušen in ubit proseče stisnil iz grla: »Nikar mi ne uničite eksistencel! Državni uradnik sem. Stopimo ven, da se pogovorimo. Res so odšli ven — tam pa je nesrečnik, ki se je spozabil nad tujo lastnino, čakalo še hušje presenečenje: pristopil je stražnik in zahteval, da se legitimira. Ker pa gospod, ki eicer napravi na vsakogar najboljši vtis in se mu že na obrazu pozna, da je daleč od vsakega kriminala, ni imel legitimacije pri sebi, ga je stražnik odvedel na policijo.

Vsekakor je ta dramatična in skrajno mučna kavarniška scena značilna za čas, v katerem živimo in obenem resen memento vsem, ki si po kavarnah prišlačajo razne revije in ilustracije. Kakor nam zgornji primer kaže, nekateri kavararji proti takšnim gostom ne poznajo šale.

Spreten ponarejevalec denarja pred sodniki

Ljubljana, 25. septembra.

Sodnokazenska praksa je uvedla proti ponarejevalcem kovancev najstrožje kazni, da tako zajezijo bohotno se razvijajočo zločinstvo, ki škoduje državnemu kreditu in gospodarstvu ter maja zaupanje priprostega ljudstva v naš denar. Ta zločin pa povzroča tudi mnogo škode prav priprostim ljudem: branjevecem, malim trgovcem in trafikantom, ki dnevno nimaajo toliko posla z večjim denarnim prometom.

Spreten ponarejevalec

V Mekinjah pri Kamniku 6. decembra 1874 rojeni, a v Ljubljano pristojni ključavničar Jakob Gaberšek, človek brez stalnega bivališča, je prav spreten ponarejevalec denarja. Svojo kovnico je pred leti etabliral tam v Mostah, kar na stanovanju nekega znanca. Najprej je prav spretno popeljal kovance po 50 Din. Jakob Gaberšek se je v svojem nekoncesioniranem obrtu tako praktično izučil in izuril, da slovi že kot nekaj Matija Prelesnik, ki je približno pred 66 leti dolenskim in notranjskim kmetom delal denar. In kdor je takrat naglo zabogatel, so nevoščljivci nanj kazali s pristom:

»Glej! Prelesnik mu jih je naredil.«

Na dve leti robije obsojen

Jakob Gaberšek je že junija 1934 bil obtožen zločina ponarejanja kovancev po 50 Din skupno s dvema tovarišema. Malo senat ga je takrat še do kak milo sodil, upoštevajoč vse olajševalne okolnosti, zlasti njegovo večmesečno brezposelnost in bedo. Apelacijsko sodišče pa mu je na priziv državnega tožilca g. Branka Goslarja kazeno zvišalo na 2 leti robije, ki jih je predsedel v mariborski moški kaznilnici, kjer je prišel v tike še z drugimi ponarejevalci in razpečevalci ponarejenega denarja. Jakob Gaberšek je pozimi prišel na svobodo, bil je deležen decembrske amnestije.

Znova na poslu

Jakob Gaberšek je bil danes ponovno obtožen zločina ponarejanja denarja po čl. 234 k. z. pred malim kazenskim senatom, ki mu je predsedoval s. o. g. Ivan Kralj.

Državni tožilec g. Branko Goslar ga je obtožil, da je letos spomladi v Mostah izdelal 9 kovancev po 50 Din in 8 po 20 Din, to z namenom, da bi jih spravil v promet.

Kako je bil prijet

V lepem majniku je Jakob Gaberšek krenil na potovanje po Gorenjskem, sam pravi, da je iskal kot ključavničar primerno delo ali zaposlitev. Prišel je 26. maja v staroslovno Veleovo pri Cerkljah. Ustavil se je pri tamšnjem kovcu, proseč ga navidezno za podporo. Mimo je slučajno prišla orožniška patrila. Ker se je Gaberšek prav sumljivo obnašal in se skušal orožnikom skriti, so ga povabili seboj na postajo v Cerklje. Tu jim je dajal na formalna vprašanja prav dvomljive odgovore. Orožniki so nato pri njemu izvršili telesno

preiskavo. In našli so pri njemu v posebnem žepu 9 ponarejenih kovancev po 50 in 8 po 20 Din.

Sprva orožnikom ni hotel dati nobenega pojasnila. Nato pa si je izmislil zgodbo o zakopanem zakladu.

Zaklad pri Sv. Križu

V preiskavi je obtoženec trdovratno zanikal vsako krivdo in zavrnil očitke, da bi bil nanovo začel ponarejati denar. Zdi se, da se je v mariborski visoki šoli prav dobro podkoval v paragrafski znanosti, kajti samozvestno je trdil: »Za te bore ponarejene kovance me ne morete še enkrat obdolžiti, ker ste me že l. 1934 sodili.« Jakob Gaberšek je pravil, da je te falzifikate, ki so jih orožniki pri njemu našli, napravil že poprej in jih je spretno skril, ko je policija uvedla hišno preiskavo. Poznjeje je tekel na Ljubljansko polje in kovance zakopal ob zidu pri pokopališču Sv. Križa. Ko je kaznen prestal, jih je odkopal in spravil v žep. Hotel jih je brantiti kot spomin na huda robijaška leta. Ni imel namena jih spraviti v promet. O izkopanem zakladu pri pokopališču pa ni bilo ne duha ne sluha. Posebna komisija je odšla z obtožencem k pokopališču, toda mesta, kjer naj bi bil zaklad zakopan, niso mogli odkriti.

Današnja razprava proti Jakobu Gaberšku se je pričela točno ob 8.30 pred malim senatom. Gaberšek se je v bistvu tako zagovarjal, kakor v preiskavi.

Razprave po 5-u 110 k. p.

Redek je primer, da so na razpravnem programu kar tri razprave po gorenjem paragrafu kazenskega postopka. Ta določa posebne razprave proti nesrečnikom, ki so v svoji duševni boleznii odnosno abnormalnosti zakrivil kak zločin. Taka razprava ima samo namen, da mali kazenski senat sklepa o tem, ali se dotičnik odda v očuvalni zavod ali ne.

Pred malim senatom se bo danes vršila med drugimi razprava po omenjenem paragrafu proti Mariji Kalanovi, posestnikovi ženi v Dolenji vasi na Gorenjskem, ki je v duševni zmedenosti 30. junija lani svoja dva nedoletna otroka vrgla v vodnjak, da sta utonila. Njen mož je bil takrat odsoten na polju, zato ni mogel preprečiti nesreče. Žena je bila z otroci sama doma. Obdolžena je bila, da je izvršila zločin umora. Kazenska preiskava pa je pokazala, da je Kalanova duševno bolna in so jo zato oddali v umobolnico na Studenec. Mnenje psihiatra je, da Kalanova za dejanje ni odgovorna, ker je slaboumna. Proti njej bi se že morala vršiti razprava, a je bila preložena, ker je bolnišnica poročala, da je Kalanova za prevoz k sodišču nesposobna.

Slična razprava se bo vršila tudi proti Ravniki Mariji, ki je osumljena zločina požiga v dveh primerih. Kosu Francu v Zalogu je 21. marca letos zažgala kozolec. Zupniku g. Markiču pa 21. avgusta gospodarsko poslopje. Psihiatri so izdali mnenje, da Marija Ravnikarjeva bolega na demenciji prekoks in zato ni odgovorna za svoja dejanja.

Tretja kolektivna pogodba podpisana

Trbovlje, 24. septembra.

V eredo dopoldne ob 10 se je pod predsedstvom rudarskega glavarja inž. Močnika pričela razprava za kolektivno pogodbo delavcev podjetja Dukič in drug za dnevni kop Doberna. Razprava se je vršila v glavni pisarni TPD v Trbovljah.

Razpravi so prisostvovali: za podjetje Dukič inž. Stern in inž. Szekely, za Delavsko zbornico Ivan Tavcar, za II. rudarsko skupino rudarske družbe Pliberšek Franc, za TPD inž. Hamerla Ivan, višji nadzornik. Za strokovne organizacije: za Zvezo rudarjev Jugoslavije Arh Jurij, za Jugoslovansko strokovno zvezo Križnik Filip, za Narodno strokovno zvezo Struc Jakob.

To delavstvo je prvič sklepalo svojo separatno pogodbo. Prej je vedno vsaj delno veljala za nje okvirna pogodba TPD, ker spada ta dnevni kop, ki odkriva premost, pod rudarske predpise. Predlog pogodbe, ki ga je vložila II. rudarska skupina, so začetniki delavstva le delno izboljšali. Napravljen je bil le dodatni zapisnik po razmerah dela, kot podlaga pa velja pogodba TPD, ki je stopila v veljavo 1. septembra t. l. V tej pogodbi veljajo vsa zakonita določila, veljajo tudi odškodnine za dela v slabem vremenu. Kar se tiče plačil

urnih mezd, pa velja sedaj sklenjen zapisnik. Delavstvo je dobilo sicer malo povišanje, a kljub temu se bo gibal zaolužek celo višje, kakor pri rudarjih, ker je zaposleno vse delavnike. Ves prihodšek pa je delavstvo v vseh podjetjih in revirih TPD doseglo brez stavk, kar je gotovo lep uspeh. To pa se je moralo zgoditi le pod pametnim vodstvom strokovnih organizacij. Delavsko zastopstvo čaka še sklenitve kolektivne pogodbe za podjetje Hauk. Brez kolektivnih dogovorov ne sme biti nobenega delavstva in tudi ne pri podjetju Hauk, kjer so plače tako nizke, kakor morda pri nobenem drugem podjetju ne.

Za točo cvetje

Sv. Ana v Slov. goricah, 24. sept.

Poročali smo že, kako je pričelo sedaj v jeseni tu in tam nekatero sadno drevje cveteti. Sedaj pa se vidi, da cvete samo tam, kjer je toča oklestila sadonosnike. Razne vrste jablan, predvsem kanade, poganjajo mladiče in cvetejo kot spomladi. Ljudje pravijo, da je to slabo znamenje za sadjarje in da bo prihodnje leto zelo malo sadja, še manj kot letos.

Zadnji glas z jesenskih gora

(Nadaljevanje.)

Smrt je žela vsepovsod

Za začetek letošnje kopne sezone smo doživeli strahotno katastrofo v Gesänse, ko je o binokostih zmrazil v steni turistika in od izperanosti umrl eden od njenih spremljevalcev, medtem ko se je drugi napol blazen rešil. Kmalu pa so začele prihajati z vseh strani iz Alp vesti o novih nesrečah. Najpretsiljivejša od vseh je bila gotovo ona v severni steni Eigerja, o kateri smo svojo čas v našem listu že poročali. Štirje od najboljših modernih plezancev so našli grozno smrt v ledeni steni. Kmalu nato je napočil v gorah okrog Zermatta smrtni leden. V enem samem tednu je zernatiska mrtvašnica imela pod svojo streho trinajst z alpskim svetjem okrašenih raket, v katerih so ležala trupla ponesrečenih naskakovalcev gora: od dvajsetletne, krasne Angležinje, ki je prišla prvič z Bondstreeta v Alpe, pa do mrkega, znamenitega vodnika Perrena. Prav v zadnjem času smo preželi poročilo, da je padlo nekaj novih žrtv v švicarskih in francoskih Alpah. Tako se je ponesrečila na vzhodnem grebenu Jungfraue v Berner Oberlandu skupina treh švicarskih turistov ter padla najbrž v ledeniške razpoke Kühltal-ledenika. Vsi reševalni podvigi so dozdaj ostali brez uspeha. Na vzhodnem grebenu Jungfraue sta dva člana monakovske reševalne ekspedije, ki še išče trupla v Eigerjevi severni steni ponesrečenih alpinistov, zašla v nevarno situacijo. Izruvala se je velika skala in enega od njih potegnila s seboj. K sreči je obvisel na vrvi, da so ga kljub poškodbam reševalci še utedgnili spraviti na varno. Skupina štirih ženevskih alpinistov je v noči na ponedeljek poskusila preprečati masiv Jorasses v Montblanškem rajonu. Pri sestopu je zadnji od štirih plezancev zapazil, da so njegovi trije spremljevalci nenadoma izginiti. Vrv se je na ostrem robu pretrgala in trije alpinisti so padli v globino. Po opazovanju reševalnih skupin je najbrž eden od njih mrtev, ostala dva pa ležita s težkimi poškodbami v skalah.

Uspehi na Kavkazu

Toda pogledimo, kakšne uspehe nam je dala ta sezona! Najprej moramo omeniti nemško ekspedicio na Kavkaz. Monakovska sekcija D. n. O. A. V. je poslala na delo v Kavkaz štiri svoje člane: Ludwiga Schmadererja kot voditelja, Herberta Paidarja, Josepha Thürsteina in Ludwiga Vörga. Ti štirje mladi mušketirji so se krasno obnesli. Thürstein in Vörg sta preplezala celotni greben od Pik Kaukaza do Běduhtauva (4271 m), pri čemer sta na nekaj vrhov stopila kot prva. — tura, za katero sta rabila tri dni. Paidar in Schmaderer sta zavzela nekaj vrhov v obrobju Ušbina platoja; tako na primer Pik Ščurovski (4259 m) in Catuin-tan (4363 m). Nato pa sta se spravila nad 1800 metrov visoki Ščeldi-zid, nad severno steno Ščeldi-tauva (4320 m), ki jo turisti Bakzanske doline nazivajo »Grandes Jorasses Kavkaz«. Ta stena, ki jo je v svojem predavanju v Delavski zbornici nam Slovencem tako pretresljivo opisal Beljačan Crobath, — takrat še ni bila preplezana, — se je do naskoka Paidarja in Schmadererja upirala vsem naskokom ruskih, nemških in drugih alpinistov. V tridnevnem, skrajno težkem skalnem in lednem delu se je mladima Monakovčema posrečilo, da sta steno kot prva preplezala ter razen tega z vrha izvedla še nov sestop na ledenik Ušba.

Potem ko so Paidar, Thürstein in Vörg obiskali Elbrus (5629 m), najvišjo goro Kavkaza, na katero je navezana pravljica o Prometeju, sta si Schmaderer in Vörg izsilila skozi silovito, skoraj 2000 m visoko zahodno steno Ušbe vzpon na sedlo med obema vrhovoma in sta se vrnila preko severnega vrha (4735 m) in preko severnega grebena v taborišče, svojo izhodno točko. Pretežni del vzpona je potekal po velikem skalnem rebu, ki se vzpenja v vpadnici Ušbina sedla v višino ter je ob obeh straneh obdan z ogromnimi, visetimi ledeniki. Tudi ta tura je zahtevala štiri nočevanja (bivake) v snegu in ledu.

Med podvigom na Ušbi pa sta Paidar in Rosenheimčan Hummer, ki se je ob istem času prav tako mudil v Kavkazu, napravila drugi vzpon na Malo Ušbo (4150 m) — kakor bi hotela nadaljevati monakovsko tradicijo na tem vrhu, saj je znameniti monakovski alpinist Otto Herzog s svojimi spremljevalci leta 1932 prvič dosegel vrh Male Ušbe. Razen tega je Paidar v naslednjih dneh prenegal neimenovani skalni vrh, ki je visok skoraj 4000 metrov.

Dosedanjih uspehov »krožka mladih« (Jungmannen) sekcije Monakovo, ni mogoče prebrati, zlasti če se pomislimo, da so bili samo štirje in komaj pihle štiri tedne na delu. Razen njih sta letos v Kavkazu delovali še dve drugi ekspediciji, prva, ki jo je poslala sekcija Oberland-Monakovo pod vodstvom Emila Renka, in druga, poizvedovalna ekspedicijska avstrijskih turistov, ki jo je, kakor prošlo leto, povedel v kavkaški gorski svet profesor Schwarzhuber z Dunaja. Toda ne prva ne druga nista pokazali enakih uspehov.

Tudi v evropskih Alpah je padlo nekaj sten. Ena od njih, 600 metrov visoka južna stena Söllerköpfe v Wettersteinu, na dokaj kuriozen način. Zmagale so jo tri vrvice hkratu: v dveh je bilo šest Angležev, v tretji pa trije Nemci. Deloma je stena skrajno težka — po poročilih, — malo čudno pri toliki udeležbi. Saj jih je bilo kakor na pikniku!

V Alpah

V masivu Grandes Jorasses je padla zadnja samostojna stena, jugovzhodna. Zmagala sta jo vodnik Grouze in Gilbert. Tudi v Matterhornu je padel zadnji problem čisto pred kratkim. Potomec znamenitega Matterhornovega naskakovalca Jeana Antoineta Carrela, brezuspšnega Whymperjevega rivala, — vodnika brata Luigi in Marcello Carrel sta zmagala severni raz Matterhorna, takozvano cresto Amicis. Nešteto krat pred njima so se morali plezanci in vodniki brez latorik umikati iz najtežjega mesta »kravate«, tik pod zaključkom razi. To pot pa sta drzna vodnika imela srečo, ki je njun naskok kronala s uspehom.

Tudi pri nas dobro znani tržaški plezalec Emilio Comici je sezono zaključil uspešno. Avgusta je v družbi nekega domačina kot prvi preplezal severovzhodni raz male Zinne (Piccola Cima di Laveredo). Pred nekaj dnevi pa mu je uspelo, da je s spremljevalcem premagal 600 metrov visoko severno steno vrha Ditto di Dio v Dolomiti; steno je glede težkote označil s »sesto gradoc« (VI.: Heß-Pichl-Poppingerjeve težkoče lestvice).

(Dalje sledi.)

Učitelj veronauka: »Povej mi, dečko, kaj se je zgodilo z Jezusovimi učenci?«
Učenec po dolgem premišljevanju: »Zdi se mi, gospod katehet, da so vsi pomrli.«

Deset minut zvočnega tednika

Pred dnevi, ko so v ljubljanskih kinematografih vrtili zvočne tednike zlasti iz letošnjih olimpijskih igrar v Berlinu, se je marsikateri gledalec zelo čudil, kako je mogoče tako hitro videti vse dogodke, ki so se komaj odigrali v Berlinu že v zvočnem tedniku. In pri nas še prav gotovo nismo bili prvi, ki bi dobili te zvočne tednike. Poseben tovrstni rekord je bil dosežen letos na umetni filmski razstavi v Benetkah, ko so točno po 24 urah v zvočnem tedniku predvajali zaključno slovesnost na olimpijskih igrah.

Filmske oči

Sredi na vsem velikem navalu na stadion, na hodnikih, tribunah, ali na kakem vzvišenem mestu so prežali ti filmski možje s svojo kamero, včasih sedeč, kleeč ali pa tudi ležeč. Njim ne uide nobena stvar. S svojim gotovim in spretnim očesom vidijo vse; vajena roka, kar avtomatično vrti ročico, kajti film se mora posrečiti. Ti možje vedo, da take prilike še dolgo ne bo več in da je vse to treba ohraniti za leta.

Tik za operaterji stoje njih pomočniki, ki čakajo na prvih 300 m negativa. Komaj je bil premenjen 300 m dolg filmski trak in vstavljen nov, že beži pomočnik s svojim zakladom k izhodu športnega polja, da preda teh 300 m na avtomobil, ki tam čaka. Avtomobil takoj zdrvi po ulicah, ki so manj prometne v središču Berlina. Med tem je že zapel telefon, najavi filmski tehnik, ki ga je treba takoj skopirati. Vse gre kot po vrvi. Mož s kamero je iskal dogodke od 11. do 12.10, potem je oddal, ob 12.30 je dobil v roke mojster kemikalij in po 20 minutah je filmski dnevnik razvit.

Kinematografi čakajo...

Zaradi naglice takoj predvajajo kar prvi negativ. Od 1200 m negatva ga odpade 1100 m in ostane samo 100 m. Delo več kot 10 filmskih operaterjev je dalo rezultat enega dne na športnem polju. Film se razreže in se sestavi iz več drugih delov, kar ne velja, gre seveda v koš. Od tam gre film zopet v kopiranje in pomnoževanje. Komaj je dogotovljeno delo v ateljeju že zopet čakajo na ta trak avtomobili, ki ga razvozijo ali na postaje ali pa na letališče in tako beži ta trak na vse dele sveta, v Hannover, Amsterdam, v Prago, na Dunaj, Pariz. Povsod ta trak težko pričakujejo mase navdušenih športnikov, ki hočejo čim prej videti na platnu olimpijske tekme. Delo, ki so ga opravljali ti ljudje, ki so zalagali ves svet z dogodki iz Berlina, je trajalo 14 dni noč in dan brez prestanka.

Hitrost in vedna pripravljenost

Berlinski zvočni tedniki lahko jutri vržejo v vse kinematografe dogodke, ki so se izvršili tekom današnjega dne. Tudi to je rekord svoje vrste, ki ga je težko premagati, čeprav je danes tehnika na vrhuncu. Toda napaka bi bilo, če bi občudovali

samo delo, ki so ga ti zvočniki opravili na olimpijskih igrah. Te tednike čakajo še veliko težje naloge. Za ta športni praznik so vsi vedeli in so se lahko pripravili nanj do podrobnosti, in je bilo lahko porazdeliti vse aparate in pomočnike k določenemu delu. Veliko težavnejša je naloga, kadar se kaj zgodi nepričakovano, kakšna velika katastrofa, požari, ali veliki politični dogodki izven Berlina.

Značilen je bil v smeri obveščanja in filmanja požar gradu v Stuttgartu. Zazveneli so Morsejevi aparati in zapeli telefoni in v nekaj urah je vedel ves svet. Štiri ure po izbruhu požara so imeli že kratko notico o tej nesreči vsi večji evropski listi. Štirindvajset ur kasneje so imeli vsi časopisi podrobna poročila od svojih posebnih poročevalcev o vsaki malenkosti. Po šestih urah so bile tukaj tudi že prve slike o požaru.

V teku tega časa pa so peli tudi že drugi telefoni in dajali druga navodila. Dve uri po izbruhu požara je bil že v glavni pisarni teh tednikov v Berlinu telegram, ki je javil, da je podružnica v Stuttgartu na delu in da filma že celo uro. Ze naslednje jutro navse zgodaj je prinesel prvi aeroplan prvi zavitek — 300 m filma. Osemindvajset ur po izbruhu je bilo ves požar že mogoče videti na platnu med drugimi zanimivostmi.

Organizacija

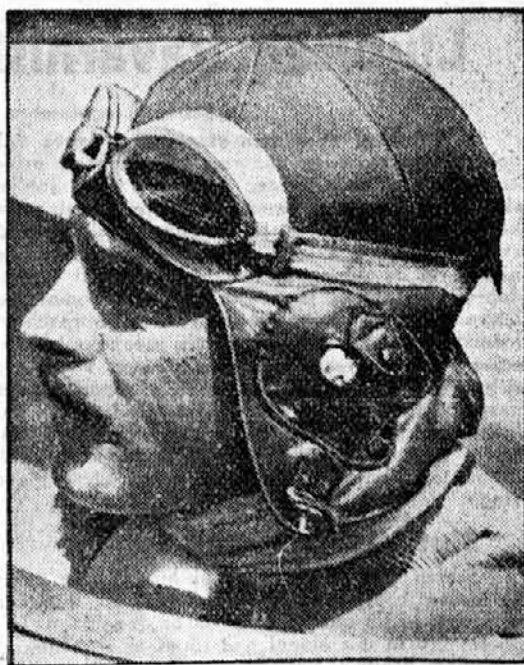
Nemčija pozna tri velika podjetja, ki se bavijo s filmanjem dnevnih dogodkov. Prvi nemški tehnik je izšel l. 1922. Izdelal ga je pionir filmske umetnosti Messter. Njemu je sledil Deulig. Njegovemu podjetju pa je prevzela Ufa, ki danes izdeluje 7 različnih filmskih tednikov. Svojimi 150 operaterji lahko ujame vse važnejše dogodke. Foxov tehnik, ki je še mnogo bolj na široko organiziran, lahko s svojimi očmi zajame ves svet.

Možje, ki lovijo na filmski trak dogodke tega sveta, izhajajo iz najrazličnejših poklicev. Danes imajo že ta podjetja mlade ljudi, ki so se že v naprej posvetili temu delu; starejši operaterji pa se rekrutirajo iz slikarjev, kiparjev, portretistov itd. Vsi so svojemu poklicu vdani z dušo in telesom. Operaterjem pa stoji ob strani še cela vrsta pomočnikov.

V začetku vsakega tednika nastane vprašanje, kje najti kaj tvarine. Zato bi bilo mnogo premalo prebrati vse svetovne časopise in prezamudno. Podjetja imajo poseben koledar za termine, zraven tega so pa na vse važnejše stvari vabljene. Nekateri teh terminov so čisto stalni, ki se ponavljajo vsako leto.

Nato pride mož s škarijami. Iz 3000 m materiala mora izbrati 300 m tednika. To kar ostane, gre delno v arhiv, delno so pa to odpadki.

Nato sestavijo filmski trak s tonskim trakom, potem pa roma h kopiranju. Napravi se nova sestavljena kopija, ki da negativ, ki ga pomožne, kakršna je pač zahteva na trgu. Težnja producentov teh 300 m filma — zvočnega tednika je pač ta, da

Fielden, pilot angleškega kralja Edvarda VIII.

ne zaostaja preveč za dnevnimi dogodki in časopisem in da vrti ono, kar je pač najbolj aktualno.

Lov za temi dnevnimi dogodki, ki jih mi v miru gledamo vsak večer v kinematografih zahteva od operaterjev mnogo razuma, čut za slikovitost in čut za to, kar ljudje pač hočejo videti. Poleg tega pa mnogo ljubezni v delu samem, močne živce, korajžje in odločnost.

Berači na avtomobilih

Težka in dolga je pot beračev in postopaveč in težke so njihove skrbi, da se morejo prebiti skozi življenje. Zato se tudi ne smemo prav nič čuditi, da je današnji moderni čas vplival tudi na berače, ki se hočejo tudi modernizirati. Parola ameriških beračev je, da mora imeti vsak berač svoj avtomobil.

Državni nadzorni urad za berače v Združenih državah, ki je pred kratkim statistično dočkal, da je v Ameriki več kot 25.000 poklicnih beračev, ki v svojem poklicu vedno uporabljajo avtomobil.

Avtomobili, ki leže ob cesti in ki nimajo nobenega gospodarja v tej deželi brezmejnih možnosti niso nič posebnega in nobena redkost. Treba jih je znati le popraviti in nadomestiti pokvarjene dele. Toda to se da tudi pribraviti. Če pa pride tak motoriziran berač po svojem poslu v kak kraj, tedaj pusti svoj Rolls Royce starejšega tipa pri vhodu v mesto in nadaljuje svojo pot per pedes apostolorum naprej. Ko je tako pritisnil na vse kljuko, kjer je imel kaj pričakovati, se vrne k svojemu avtomobilu in zapelje eno postajo naprej. Da, celo že moderni berači vedo, da je čas zlato.

Dillingerjev muzej

John Dillinger, ki je po aretaciji Al Capona postal »sovražnik države št. 1«, je podlegel, kakor znano, preluknjam od policijskih krogel v boju s chicaskimi policisti v čakalnici nekega kinematografa na Lincoln Aveniji v Chicagu. Po smrti pa je postal nekaj romantični junak posebne kategorije. Njegovi prijatelji »sodelavci« in občudovalci ga časte skoraj kot kakega narodnega junaka.

John Dillinger je bil, kar je pa manj znano, zelo nežen in občutljiv sin. Ljubil je svojega očeta in svojo mamo — mati mu je ob porodu petega otroka umrla — prav tako kot svoje brate in sestre, na katere je bil zelo navezan.

Dillingerjev oče je bil majhen farmer v Indianapolis in mladi John mu je bil pri delu velika opora, ker je bil silno priden in izredno močan. Kot dvajsetletni mladenc je John Dillinger prvič začutil težo kazenskega paragrafa. Zapeljan po nekem prijatelju je v popolni pijanosti zagrešil zločin, za katerega se je moral pokoriti osem let v kaznilnici. Njegov prijatelj, ki je pa ves zločin namoval, pa je dobil samo štiri leta ječe. Sele, ko je John Dillinger prišel iz pobojskega ječe, se je začela njegova »podzemna kariera«.

Strah o njem in o njegovi zločinski tolpi, s katero je grozil policiji in prebivalstvu, je še dobro znan. Njegov oče je bil pravičen, pošten in bogaboječ mož in se je zelo sramoval svojega pokvarjenega sina. Toda John Dillinger je ostal še nadalje z isto ljubeznijo navezan na očeta.

Po Johnovi smrti je oče pokopal truplo svojega sina poleg groba njegove matere v Mooreville.

Ko so pa zvedeli Dillingerjevi prijatelji in častilci, da 72 let stari Dillingerjev oče živi v velikem pomanjkanju, so se odločili, da mu hočejo pomagati. Dali so mu mesto »ravnatelja Dillingerjevega muzeja«, ki so ga napravili v Chicagu. V tem muzeju so zbrali vse spomine na Dillingerja: njegove fotografije, obleke, orožje in predmete, ki jih je uporabljal »pri delu« in njegovi najbolj znani gangsterji. Muzej je postal izredno popularen, in tako si tudi služi stari Dillinger svoj vsakdanji kruh.

Prenos 287.500 voltov električne energije

V zadnjem času se mnogo piše o ogromnih napravah Coloradi za »Boulder Dams« — največji jez na svetu, ki naj bi oskrboval električno centralo z 2 milij. HP, ki bo dovajal tok celi Coloradi, obenem pa možnost za namakanje prostranih pokrajin in za oskrbovanje s pitno vodo važnih mest. Radi tega bo treba napeljati 287.500 voltov električne energije 426 km daleč.

Da bi zmanjšali do maksimuma izgubo energije, ki je pri takem napeljevanju in taki strašni napetosti nujna, so preračunali, da bodo morali uporabljati cevast kabel, ki bo imel v zunanjem premeru 35 cm. Kabel bo imel natezno moč do 10 ton. Celokupna teža kabla pa bo znašala 6.170 ton.

Ce še omenimo stebre, ki bodo dvojne vrste in ki bodo visoki okrog 33 m odnosno 43 in od katerih bo vsaki tehtal okrog 10 do 12 ton, si moremo vsaj približno predstavljati orjaške dimenzije te gigantske zamisli.

Udobna ječa

Tajnik za notr. zadeve Zed. držav je obiskal Filipinsko otočje in ukinil staro razvado, po kateri so odhajali vsi jetniki trikrat dnevno na kosilo domov. Oblasti so na ta način veliko prištedile. Za manjše zločine obsojeni kaznjenci so celo smeli prenočiti doma. Seveda ni pobegnil pod temi razmerami noben jetnik, kar so vedno ponosno naglašale oblasti v svojih poročilih. Toda ječe so izgubile svoj pomen, ker so živeli tudi večletni obsojenci dejansko napol doma.

Mesto, ki ima idealen zrak

Malo katero mesto ima tako čist in svež zrak, kakor glavno mesto Švedske — Stockholm, ki leži sredi jezera, poleg tega pa ima velike parke, greje se in sveti pa se izključno samo z elektriko, katero oskrbujejo velikanski švedski rudokopi. Stockholm prav posebno skrbi za svoje parke. Samo letos so uredili 162.500 km² parkov. Celokupna površina stockholmskih parkov znaša 4.450.000 km².

Mož: »Tvoja potratnost presega že vse meje. Skrajni čas je že, da se ločiva.«

Zena: »Prav, saj sem bila že itak namenjena odpotovali čez poletje v Dalmacijo.«

»Lovce Lisec mi je ondan zatrjeval, da je z enim strelom dva zajca podrl.«

»No, meni pa je trdil, da je ustrelil kar štiri.«

»Imenitno! Imel te je tedaj za dvakrat bolj neumnega od mene.«

Važno!

Novo!

Dr. IVAN PREGELJ

Osnovne črte književne teorije

broširano Din 24—

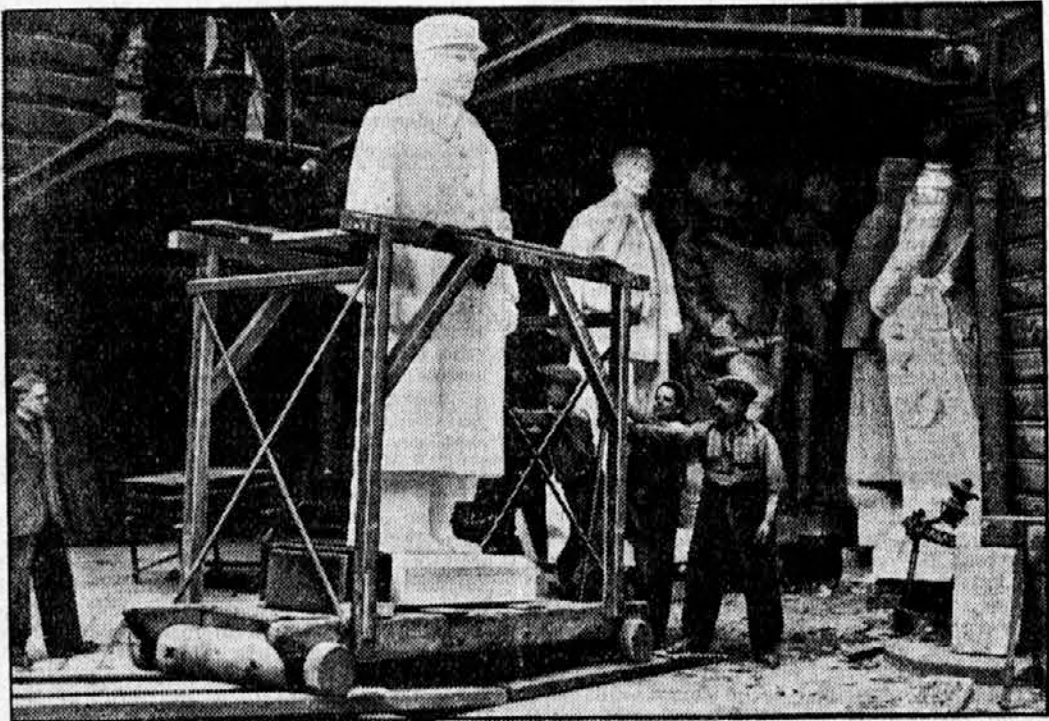
Dr. ANGELO PISKERNIK

Slovarček slovenskega in nemškega jezika

s slovničnimi podatki za Slovence

broširano Din 20—, vezano Din 30—

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA v Ljubljani

Kip francoskega maršala Franchet d'Esperey peljejo na kolesčkih v družbo drugih slavni francoskih velmož

Zeleni pekel

»Ti preklemani jezuitje,« je rentačil, »niso imeli niti trohe fantazije. Zakaj niso mogli svojih cerkva postaviti ravno narobe.«

DEVETNAJSTO POGLAVJE

Odprto je vprašanje, ali je močna napredna država upravičena, da prebivalce svojih pokrajin ropa, da bi si pripravila trg za lastna državna podjetja. V celoti moramo to vprašanje potrditi. Tigri so pobijali in požirali govedo, odkar jim rasto zobje in narodne manjšine so samo tedaj zavarovane, kadar se tri močnejše države zavzamejo zanje. To je naravni zakon, katerega je Zeleni pekel lastno-ročno potrdil in podpčatil.

Ko je na vzhodnem Angleškem vladala kraljica Boadicea, so imeli njeni rojaki približno enaka upanja in nade na življenje, kakor južnoamerikanski Indijanci za španskih osvojevalcev. Inki in Peruanci so pri tem žalostnem pravilu seveda izvezti. Ti so živeli v kočah iz trsa in iz ilovice, ki so jih imeli za svoje domove, ter so bili s svojim življenjem docela zadovoljni. Veseli so bili, da so lahko s puščico in lokom skrbeli za svoje življenje.

Duhovno življenje kakega nasilnega moškega rodu v tedanji Italiji se jim ni zdelo koprnenja vredno. Njihovi rejni dojenčki so se valjali v prahu pred kočami in so tuleč ter

pomoči in tolažbe iskaje begali k materam, če so po pomoči stopili na trn.

Njihovi bogovi so bili prijazne naravne sile. Kadar je strela ježno udarila na zemljo ali kadar je mesec od časa do časa zakril svoje obličje, so sklonili svoje glavne in se spominjali svojih grehov. Če pa se jim je posrečilo, da so ubili krepkega tura, so jedli, da se je kar cedilo od njih, plesali in se napili kakor vsa druga zdrava divja ljudstva ter čutili pri tem neskončno srečo.

To so bili Boadicejci, ki so živeli na vzhodnem Angleškem. V njihovo gozdno domovino so nenadno prodrli Rimljani. Niso bili posebno grozoviti, ali veliki grešniki. Toda dolgi in naporni vojni pohod jih je izstradal, da so bili lačni zabave. Po dolgem utrjujočem korakanju skozi goste grmovje so si želeli razvedrila. Zato so ropali ženske, pokradli vse, kar se je dalo popiti ter angleškim bojevnikom trgali kože s hrbta, da so jih nesli za spomin svojim ženam domov.

Imeli so pristrčno navado, da so pobijali glavarje ter njihove žene in hčere jemali za talce. Te pristrčne navade so se držali tudi v Angliji.

Seveda je tako vedenje med divjimi narodi vzbujalo splošno ogorčenje in to v taki meri, da se je vzgoja novih podložnikov Rimljanom zavlekla za dobrih dvajset let. Toda Rimljani so se obvarovali najhujše sramote. Tistih preprostih duš niso silili naj časte Marsa in Venero in Jupitra. Verjetno je, da so bili Rimljani za to preveč pametni. Vedeli so

tudi, da ima dobrodušnost divjakov neke meje.

V Južni Ameriki je bila morda vsa nesreča v tem, da so španski osvojevalci naprej podjarmili Inke v Peruju. Kar se tiče ropanja, mora ropar imeti jasno vest in biti prepričan, da cilj posvečuje sredstvo, če hoče kdo kak narod rešiti iz divjstva z mečem in s kolom. Te rešitve v luči zgodovine niso potrebovali Inki, marveč kvečjemu Španci.

Stara peruanska vlada je bila tako popolna, kakor le more biti kaj v tem pokvarjenem svetu popolno. Veliki vladarji Inkov so vihteli svoje žezlo nad širno državo, v kateri je bilo preštevno nekaj neznane in kjer zasebne lastnine ni bilo treba nikdar držati pod ključem, ker je bila ogromna večina ljudi poštenih.

Stotisoči Indijancev so veselo delali po poljih, stare ljudi so spoštovali, lenobo kaznovali z ječo. Ker je vonj zemlje bolj razveselil, kakor zatohli smrad v ječi, je dežela dajala obilne sadove. V gorah okoli Cuzca so kopali zlato in srebro, toda ne zato, da bi sebi kupovali slavo. Svetišče sonca naj bi bilo vredno in dostojno velikega božanstva, ki nosi rešitev in zdravje, katero so častili v njem.

Ne da se zanikati, da so Španci, ki jih je utrudila pot in mučila mrzlica in ki je v njih očeh gorel pohlep za zlatom, delali poleg vpludnih in častiljivih Inkov zelo klavern vtis. V moralnem oziru sploh ni bila mogoča nobena primera, kakor vidimo iz pretresli-

vega priznanja, katero je na smrtni postelji pisal preprosti španski vojak, ki je spričo take vzorne omike obžaloval pohlep in strahotna dela, ki so si jih nakopali na vest on in njegovi tovariši.

Ti španski osvojevalci so govorili, da niso Inkom novo vero, novega boga ljubezni, pravice in bratstva. Toda v resnici so pod to pretvezo samo ropali, kradli in ubijali.

Ni čudno, da je glas o tej zasvoženosti novi veri, ki so jo nosili ljudje s krvavimi rokami in Kristusovemu nauku škodili več, kakor vsi pogani, šel že stoletja.

Najbolj in najdalje so se teh dejanj spominjali Chiriguanci, lep, bojevit narod, ki je živel ob vznožju And in se zlobno smehljaj, kadar mu je kdo krščanstvo samo omenil. To se je dalo opravičiti. Toda kljub temu je bilo krivično, zakaj sveti očetje, ki so prišli za osvojevalci, možje, ki so dospeli v Južno Ameriko petdeset let po Pizarrovi smrti, so nosili v srcu željo, da bi domačinom čim bolj koristili. Prizadevali so si, da bi v njihovih krajih osnovali misijonske postaje, ki naj bi postale središča blagoslova za Indijance. Po lovu za zlatom je prišlo spreobrnjenje. Toda, kakor v večini primerov je bilo tudi tu spreobrnjenje prepozno. Smrt Atahualpe, zadnjega vladarja Inkov, je opozorila vse Indijance in jim dala povod za nezaupanje. Iz številnih misijonskih postaj med Tarigo in med Santa Cruzom dela Sierra so znova in znova preganjali misijonarje.